

Zatočil, Leopold

[Frings, Theodor; Schieb, Gabriele. Drei Veldekestudien: Das Veldekeproblem, Der Eneideepilog, Der beiden Stauferpartien]

Sborník prací Filozofické fakulty brněnské univerzity. A, Řada jazykovědná. 1952, vol. 1, iss. A1, pp. 186-187

Stable URL (handle): <https://hdl.handle.net/11222.digilib/101596>

Access Date: 29. 11. 2024

Version: 20220831

Terms of use: Digital Library of the Faculty of Arts, Masaryk University provides access to digitized documents strictly for personal use, unless otherwise specified.

Theodor Frings und Gabriele Schieb: Drei Veldekestudien. (Das Veldekeproblem. Der Eneideepilog. Der beiden Staufferpartien.) Berlin (Abh. d. d. Akad. Jg. 1947, No. 6, Ph.-hist) 1949. 95 stran.

„Nach dreissigjähriger Arbeit und trotz harten Rückschlägen legen wir Stück um Stück die Ergebnisse unserer Veldekeforschung vor.“ „Die Veldekeforschung ist ein Weg der Mühe, der Irrtümer der Fehlentscheidungen.“ Tak čertie ve Vorbemerkungen k těmto závazným třem studiím, jež znamenají naprostý převrat v dosavadních názorech o díle a jazyce lyrika a epika Heinricha v. Veldeke. Laureát státní ceny. NDR a jeho obětavá žákyně nám tu předkládají souhrn bádání výsledků o jednom z nejsvízelnějších problémů německé filologie.

Dosud panovala velká nejistota, pokud jde o pravost a jazyk Veldekových děl. Naposled se pokoušel G. Jungbluth, Untersuchungen zu H. v. Veldeke 1937, o důkaz, že legenda o Servatiovi není dílem Veldekovým. Jak známo, nedochovala se legenda v původním jazyce básníkově: rkp. H je psán dialektem východobrabantským. Rovněž Eneidu známe z rukopisů a zlomků středohornoněmeckých původu hesensko-durynského, také jihoněmeckého. Ettmüller ji vydal r. 1852, a to v jazykovém rouchu durynském, zmýlil se však v rukopisech. Teprve O. Behaghel se pokusil r. 1882 o přepis do dialektu limburského, ale jeho vydání se neopírá o dostačující a spolehlivý jazykový materiál. Když r. 1883 byly objeveny zlomky starého rukopisu legendy mající cenu originálu, upravil Fr. Vogt pro nové vydání Des Minnesangs Frühling Veldekovy písně podle pravopisu a dialektu těchto zlomků. Redakce jeho je už dávno zastaralá a nespokojuje po žádné stránce. Písně jsou totiž jazykově od základu znetvořeny: známe je toliko z přepisu jihoněmeckoalemanského. Nenápadné a nepatrné stopy limburskokolínské bylo lze zachytit jen v zápise Malého heidelbergského rukopisu. Práce (Arbeit eines Lebens!) se chopili prof. Th. Frings a jeho žákyně před dávnými lety a použili nepatrných fragmentů jakožto jedině spolehlivého základu pro rekonstrukci jak nádherných písní, tvořících pilíř ve výstavbě raného německého Minnesangu, tak i legendy samé a Eneidy (celkem 400 lyrických a 20 000 epických veršů!). V prologu k legendě o 6000 verších se objevují podle badatelů cizí vsuvky od neznámého theologa, rovněž ve dvou epilozích (1. na konci Vitae v užším smyslu za v. 3000; 2. na konci partie Translatio a Miracula za v. 6000), které na těchto místech doplnil jakýsi Hessel (v listinách maastříšských kol: r. 1171 jako frater a dispensátor, r. 1176 jako diaconus). Toť obsah první části, nadepsané Das Veldekeproblem. II. Stať Der Eneideepilog (23 až 74), se týká epilogu k Eneidě. Pronikavým rozbořem stylistickým a jazykovým se dochází k závěru, že v. 13 429—13 490, jakož i 13 511—13 528 jsou cizím přídavkem. Pokud jde o historický obsah epilogů nepocházejících od Veldeka, věří Fr. a Sch. v jeho pravdivost. Na podkladě několika málo historických zpráv získáváme tato věrohodná data: legenda o Serváci vznikla kolem r. 1170, začátek Eneidy budeme klásti do doby před r. 1174, její ukončení do doby před r. 1190. III. Stať Die beiden Staufferpartien (75—88). Obsah prvního místa (v. 13 221—13 254): mohučská slavnost za Bedficha Barbarossy jako vhodný protějšek k okázalé svatbě Eneáše a Lavinie. Pečlivou analysou jazyka vyšlo najevo, že jistá slova, fráze, dále povídanost a bezobsažnost, tedy stylistická nemožnost, jsou v rozporu s Veldekovým klasickým uměním. Obsah druhé části (8375—8408): popis podivné, stále hořící lampy v hrobce syna krále Euandra doplňuje interpolátor údajem, že Bedfich Barbarossa za své cesty po Itálii onu hrobku našel a dal otevřít, při čemž věčná lampa zhasla. I tu jsou četné ujišťovací formulky, stylistické nesrovnalosti a těžkopádná opakování

neveldekovské. Avšak vcelku jsou jinak písňe, legenda a Eneida dětmi Veldekovými (srov. str. 22: Die drei Dichtarten aber für unvereinbar zu halten mit einer einzigen Persönlichkeit, das hiesse einen alten mittelalterlichen Menschen zerschneiden). Svě vývody doprovázejí autoři ve všech třech statických textech probraných míst (vedle durynsky upraveného znění Etmüllerovo se klade rekonstruovaný kritický text autorů a podle potřeby znění Veldekovy francouzské předlohy Roman d'Eneas) a hlavně a především poznámkami tištěnými petitem, v kterých tkví hlavní těžiště nadmíru namáhavé a dlouholeté práce badatelské.

Jde tedy celkem o to, aby se před zraky germanistické vědy objevil zbrusu nový, t. j. původní Veldeke, Veldeke, který psal a básnil v limburském nářečí, ve své mateřtině. Na eventuální námitky proti tomuto jedinečnému pokusu má Frings tuto odpověď: „Auf Einwände haben wir eine einfache Antwort: Veldeke selbst würde uns zustimmen. Wir haben ein einfaches, persönliches Kriterium entwickelt: die Lesarten sind am besten, die sich ohne Mühe in das Limburgisch umsetzen lassen, das wir aus den Servatiusbruchstücken und der gesamten limburgischen Überlieferung gewonnen haben.“

Rekonstruované Veldekovy písne s obsáhlým komentářem jazykovým a věcným byly uveřejněny v Beiträge zur Gesch. der deutschen Sprache u. Lit. 68 (1945), 1—75, a 69 (1947), 1—284 (ve formě knihy s názvem H. v. V. I. Die Servatiusbruchstücke und die Lieder, nákl. Niemeyera, Halle a. S. 1947); dále bylo jednáno o epilozích ibid. 70 (1948), 1—294 (knižně H. v. V. II. Der Prolog und die Epiloge des Servatius, nákl. Niemeyera, Halle a. S. 1948). Kromě toho pracují oba průkopníci na nových vydáních legendy o Serváci a Eneidy. Rovněž se připravuje kritická studie, namířená proti svého času epochální knize C. von Krause, Heinrich von Veldeke und die mittelhochdeutsche Dichtersprache 1899.

O jiných průkopnických pracích profesora Fringse přineseme referát v příštím čísle.

Leopold Zatočil

Sovětský přehled dějin islandské literatury. Malá, popularizační cíle sledující studie známého sovětského nordisty M. I. Steblina-Kamenského: Isländskaja literatura (Leningrad 1947, stran 50) podává vývoj islandské literatury od nejstarší doby až do konce 19. století. Vyčází z doby vikingské (osídlení Islandu 870—930), kdy převládá vojenská demokracie a kdy, jak autor udává, nevyzrály ještě dlouho demokracie kmenové společnosti a prvobytná jednotnost kultury. Autor, kterému jde v úvodních odstavcích o rozbor společenský, si všímá hospodářských poměrů v té době, výroby zbraní a nástrojů a vysoké úrovně ve stavbě lodí a zejména v oblasti dekorativního umění (dřevorezba a tkalcovství). Na Islandě nedošlo k ustanovení feudalismu a zavedení křesťanství nebylo doprovázeno žádným sociálním převrácením a nemělo podle autora za následek podrobení se kulturnímu vlivu předních feudálních zemí a vyhlazení předkřesťanské domácí tradice (str. 6). Přiléhavá je charakteristika skaldů: „Skaldové nebyli vůbec podobní romantické představě starodávného pěvce s jeho povinnými šedivými kadeřemi, skromným veřejným postavením a s písňemi naplněnými jednoduchostí a lyrismem. Nejstarší skaldové, o kterých vypravuje islandská tradice, byli lidé silní, mohutní, aktivní a výbojní.“ (Str. 9.) Názorně několika příklady je osvětlen těžkopádný, spleťový a strojený skaldický sloh, k němuž se nenajde paralela v novějších literaturách. Autorovi imponuje Egil Skallagrímsson s básní Sonatorrek — Ztráta synů, v které